

ବୈଶାଖୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମାୟ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ପୂଜା

ଇରାନୀ ବିଶ୍ୱାସ

କଥାଯ ଆହେ ବାଙ୍ଗଳି ହିନ୍ଦୁଦେର ବାରୋ ମାସେ ତେର ପାର୍ବିଣୀ । ତାର ମଧ୍ୟେ ଅନ୍ୟତମ ଏକଟି ହଲୋ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀ ପୂଜା । ଦେବୀ ଦୂର୍ଗାର ଏକଟି ରୂପଭେଦ ହଲୋ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ମାତା ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ । ବାଙ୍ଗଳି ଗନ୍ଧବଣିକ ସମ୍ପଦାୟର ଉପାସ୍ୟ ଦେବୀ ତିନି । ବୈଶାଖ ମାସେର ପୂର୍ଣ୍ଣମାୟ ତିଥିତେ ବାଞ୍ଚାରିକ ଏ ପୂଜାର ଆଯୋଜନ କରା ହୁଏ । କଥିତ ଆହେ, ତିନି ଗଙ୍ଗାସୁରର ହାତ ଥିକେ ଗନ୍ଧବଣିକ ରକ୍ଷା କରେଛିଲେନ । ଦେବୀ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ତ୍ରିନୟନୀ, ଚତୁର୍ଭୂଜୀ, ଶଞ୍ଚ-ଚଞ୍ଚ-ଧନୁର୍ବାଣ ଧାରିଣୀ ଏବଂ ସିଂହବାହିନୀ । କେବୁର ହାର, ବଲୟ, ଶଦ୍ୟମାନ ଚନ୍ଦ୍ରହାର ପୋତିତ ଚରଣେ ନୃପୁର, ରଙ୍ଗାଖିତ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ କୁଳ ପରିହିତ । ଦେବୀ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀର ପୂଜା ହୁଏ ବୌଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣମାୟ । ତାଇ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମଲକ୍ଷ୍ମୀଦେରେ ଏହି ପୂଜା କରତେ ଦେଖା ଯାଏ । ବାଲାଦେଶର ପାହାଡ଼ପୁର ବୌଦ୍ଧ ବିହାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ଦେବ ଦେବୀର ସଙ୍ଗେ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀର ଓ ଏକଟି ମୂର୍ତ୍ତି ଆହେ । ତବେ ସେଟି ବୌଦ୍ଧ ବିହାରେ ମତୋ ଖୁବ ପାଚିନ ନାହିଁ ।

ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ହଲେନ ସୁଗନ୍ଧ ବହନକାରୀ ଦେବୀ । ବୈଶାଖୀ ପୂର୍ଣ୍ଣମାୟ ଦିନ ମୂଳତ ଗନ୍ଧବଣିକ ସମ୍ପଦାୟର ମାନୁଷ୍ୟରେ ଏହି ପୂଜା କରେ ଥାକେନ । ଗନ୍ଧବଣିକ ସମ୍ପଦାୟ ଏହି ଦିନେ ଦେବୀର ସାମନେ ତାଦେର ବ୍ୟବସାୟିକ ସାମଗ୍ରୀ, ହିସାବେର ଖାତା, ଓଜନ ସତ୍ର ରେଖେ ତାଦେର ବ୍ୟବସାୟର ସୟନ୍ତି ପ୍ରାଥମିକ କରେନ । ଚିନିକ ପର୍ଯ୍ୟକ୍ତ ଫା-ହିସେନ ଭାରତବର୍ଷେ ସାଥେ ଏକାଇଲେନ ତଥନ ଅଥିଶ୍ୟ ବାଲାଯ ଏକଟି ସମାଜେର କଥା ଜାନନେ ପେରେଛିଲେନ । ତା ହଲୋ ଗନ୍ଧବଣିକ ସମାଜ ।

ଗନ୍ଧବଣିକ ହଲୋ ବାଙ୍ଗଳି ହିନ୍ଦୁ ବଣିକ ସମ୍ପଦାୟ । ଯାରା ମୂଳତ ଗନ୍ଧଦ୍ୱର୍ବେଳେ ବ୍ୟବସା କରେନ । ସେମନ ସୁଗନ୍ଧି ପ୍ରସାଦନୀ, ଧୂପ, ଫାରଫିଉମ ସହ ଦେଶ ବିଦେଶେର ମସଳା । ଏହି ଗନ୍ଧବଣିକ ସମ୍ପଦାୟର କୁଳଦେବୀ ହଲେନ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ । ମାତ୍ରଶକ୍ତିର ପ୍ରତୀକ ହିସେବେ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀକେ ପୂଜା କରା ହୁଏ । ପ୍ରଚିନ୍ତକାଳେ ବାଗକେରେ ମୟୁରପଞ୍ଜୀ ଭାସିଯେ ବାଣିଜ୍ୟ ଯେତେନ । ପଥେ ଝଡ଼, ବୃଷ୍ଟି, ବନ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ଆଶକ୍ତା ଛିଲ । ତେମନ୍ତି ଡାକାତ, ବନ୍ୟ ଜୀବଜ୍ଞତର ଭୟଓ ଛିଲ । ଏଥର ବିପଦ ଥିକେ ଦେବୀ ତାଦେର ରକ୍ଷା କରବେନ ଏହି ବିଶ୍ୱାସେ ତାରା ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀର ପୂଜା କରେନ ।

ଗନ୍ଧବଣିକେରୋ ଶୁରୁତେ ଶୈରଥରେ ଉପାସକ ଛିଲେନ ଅର୍ଥାତ୍ ଶିବେର ଉପାସକ ହଲେନ ପରବର୍ତ୍ତୀକାଳେ ଶାକ ଉପାସକ ହେଁ ଓଠେନ । ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀର ପ୍ରକୃତିର ସାଥେ ଦେବୀ ଦୂର୍ଗାର ଅନେକ ସାଦୃଶ୍ୟ ଆହେ । ଉତ୍ତରେଇ ସିଂହବାହିନୀ ଏବଂ ଅସୁରମଦିନୀ । ପୃଥ୍ବୀତିର ବାଣିକ ସମାଜ ଏହି ପଥଭୂତେର ପଣ୍ଡରପ ନିଯେଇ ବାଣିଜ୍ୟ କରେନ । ବାଣିଜ୍ୟ କରାର ସମୟ ଭୁଲବଶତ ଯଦି କୋଣେ ପାପ କରି କରେ ଥାକେନ ତବେ ସେଇ ପାପରେ ପ୍ରାୟଶିକ୍ତ କରା ହେଁ ଯାଏ ପୂଜାର ମାଧ୍ୟମେ । ଗନ୍ଧବଣିକ ସମାଜେ ଅନେକ ସେବାମୂଳକ କର୍ମଯତ୍ତ ଆହେ ।

ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଚତ୍ରିତେ ଆଦି ଶକ୍ତି ପରମେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀଗଣେ ପରିବୃତ୍ତ ହେଁ ସାଥେ ଶୁଭାସୁରେର ସାଥେ ଯନ୍ତ୍ର କରେଛିଲେନ ତଥନ ଶୁଭଦେବୀକେ ତୁରି ହେଁ ଯାଏ, ରେ ଅହଙ୍କାରୀ! ତୁ ମି ଅନ୍ୟ ଦେବୀଦେର ସାହାଯ୍ୟ ନିଯେ ଯନ୍ତ୍ର କରେ ଚଲେଛେ । ଅତି ମାନିନୀ ହୋଇ ନା । ତା ଶୁଣେ ମହାଶକ୍ତି ବଲେନ, ଆମି ଛାଡ଼ା ଏ ଜଗତେ ଦିଲ୍ଲିଆ କେ ଆହେ? ଦେଖ, ଏହି ସବହି ଆମାର ବିଭୂତି । ତାଇ ଏରା ସବହି ଆମାର ମଧ୍ୟ ଲୀନ ହେଁ । ଏରପର ସକଳ ଦେବୀ ମୂଳ ଆଦି ଶକ୍ତିର ମଧ୍ୟ ବିଲୀନ ହେଁ ଯାଏ । ଶାକ ମତେ, ଏର ତାଧ୍ୟର୍ଥ ହଲୋ, ଏହି ଯେ ଭିନ୍ନ ରାପେ ପ୍ରତୀଯମାନ ହଲେନ ତତ୍ତ୍ଵ ସବ କିଛିଇ ମହାଶକ୍ତିର ବିଥିପକାଶ । ସକଳ ଦେବୀ ଏକଟି ମହାଶକ୍ତି ହତେ ନିର୍ଗତ ହେଁଛେ । ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀ ଦୂର୍ଗତି ନାଶିନୀ ।

ମହାନ୍ଦୀଶ୍ଵର ପୁରାଣେ ପାଓୟା ଯାଏ, ସୁଭୂତିର ଉର୍ରେଣେ ଏତପତ୍ତି-ନାଶୀ ରାକ୍ଷସୀର ଗର୍ଭେ ମହାଦେବେର ବରେ ତ୍ରିଭୁବନ ବିଜୟୀ ଓ ମହାବଲଶାଲୀ ହେଁ ଜନ୍ମିଥାଏ କରେନ ଗଙ୍ଗାସୁର । ବୈଶ୍ୟକଣ୍ୟା ସୁରପାକେ ହରଣ କରତେ ଗିଯେ ବୈଶ୍ୟଗଣ କର୍ତ୍ତ୍ତୁ ଅପମାନିତ ତିରକୃତ ଓ ହତସର୍ବର୍ଷ ହେଁ ଗଙ୍ଗାସୁରେର ପିତା ସୁଭୂତି । ପିତାର ସେଇ ଅପମାନିତ

ପ୍ରତିଶୋଧ ନିତେ ଗଙ୍ଗାସୁର ବୈଶ୍ୟବଂଶ ଧର୍ବସ କରତେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୁଏ । ତାର ଅନୁଚରଗଣ ଏକଦିନ ସୁରବଂଶଟ ନାମକ ଏକ ବୈଶ୍ୟକେ ବଧ କରେନ । ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣଗର୍ଭ ପତ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରବତୀ ଗର୍ଭତ୍ତ ଶିଶୁକେ ରକ୍ଷା କରତେ ଅରଣ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରେନ । ପଥଶ୍ରମେ କ୍ଲାନ୍ତ ହେଁ ତିନି ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଏକଟି କଳ୍ପନା ପ୍ରବେଶ କରେନ ।

ସର୍ବଜ୍ଞ ମହିଷି କଶ୍ୟପ ଧ୍ୟାନଯୋଗେ ଜାନନେ ପାରେନ, ଚନ୍ଦ୍ରବତୀର ଗର୍ଭେ ଦେବୀ ବସୁନ୍ଧରାର ଅଂଶାବତାର ଜନ୍ମିଥାଏ କରେନ । ତାଇ ଚନ୍ଦ୍ରବତୀର କଳ୍ପନାକେ ନିଜେର ଆଶମେ ପ୍ରତିପାଳନ କରତେ ଥାକେନ । ଗୁଣଜ୍ଞ ମହାର ସୌରଭ୍ୟମରୀ କଳ୍ପନାର ନାମ ରାଖେ ଗନ୍ଧବଣିକ ପିତାର ନିଧନ ଓ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ମାତାର ଶୋଚନୀୟ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ଅସୁରଗଣେର ବିନାଶକାମନାୟ ମହାମାୟାର ତପସ୍ୟା ନିମନ୍ତ୍ରି ହୁଏ । ଗଙ୍ଗାସୁର ଗନ୍ଧବଣିକ ରଙ୍ଗ-ଲାବଣ୍ୟେ ଆକୃତି ହେଁ ସମେନ୍ଦ୍ରିୟ ପାରେନ । ଉପରେ ଗନ୍ଧବଣିକ ମଧ୍ୟ ଗନ୍ଧବଣିକ ପିତାକେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରେ ଅନେକ ଚାଟୁବାଦ ଓ ଭୟଭୀତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରେନ । ତଥାପି ଗନ୍ଧବଣିକ ତପସ୍ୟା ଭଙ୍ଗ ହେଁନା ନା । ଅତପର ଗଙ୍ଗାସୁର ଗନ୍ଧବଣିକ କେଶ ସ୍ପର୍ଶ କରିଲୋ । ଏବାର ଓ ତପସ୍ୟା ଭଙ୍ଗ ହେଁନା ନା । କିନ୍ତୁ ଗନ୍ଧବଣିକ ସାମନେ ପ୍ରଜ୍ଞାଲିତ ହେମକୁଣ୍ଡ ଥିକେ ବହିରାଶି ପ୍ରଜ୍ଞାଲିତ ହେଁନା । ବହିରାଶି ସମ୍ମତ ଆଶମ ସିରେ ଧରିଲୋ । ଏତେ ଗଙ୍ଗାସୁର ଭୟ ପେଯେ ଥାନ ତ୍ୟାଗ କରେ ଆଶମେର ବାହିରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଲେନ ।

ତଥନ ଅସୁରପତି ଦେଖିତେ ପେଲେନ, ପ୍ରଜ୍ଞାଲିତ ବହିରାଶିର ମଧ୍ୟେ ସିଂହବାହିନୀ ଚତୁର୍ଭୂଜ ଏକ ନାରୀମର୍ତ୍ତି ହୋମକୁଣ୍ଡେ ପାଶେ ଗନ୍ଧବଣିକ ସାମନେ ଦାଁଢ଼ିଯେ ଆହେନ । ଅସୁର ତଥନି ଅନ୍ତରେ ନିଯେ ସିଂହବାହିନୀ ଦେବୀକେ ଆକ୍ରମଣ କରିଲେନ । ପ୍ରଥମ ଯୁଦ୍ଧ ଦେବୀ ଶୂଳାଘାତେ ଅସୁରକେ ବିନାଶ କରିଲେନ ଏବଂ ତାର ଦେହ ଶୁଦ୍ଧ ନିଷ୍କେପ କରିଲେ । ଦେବୀର ଇଚ୍ଛାର ଅସୁରର ଦେହ ଗନ୍ଧଦ୍ୱର୍ବେଳେ ଆକର ଭୂମି ଗନ୍ଧ ଦୀପରାପେ ପରିଗତ ହେଁ । ଭଗବାନ ବୃଦ୍ଧା, ବିଷ୍ଣୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବତାଗଣ ମିଳେ ଦେବୀର ପୂଜା କରିଲେ । ଏତାବେ ଗଙ୍ଗାସୁର ନାଶିନୀ ଦେବୀ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ନାମେ ପରିଚିତି ଲାଭ କରିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନେ ଗଙ୍ଗେଶ୍ଵରୀ ଦେବୀର ପୂଜା ହୁଏ ଭକ୍ତେର ମନେ ଶକ୍ତି ଜୋଗାନୋର ଜନ୍ୟ । ଯାତେ ବାଣିଜ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ବାଡ଼େ, ତ୍ରିଭୁବନ ବାଡ଼େ, ଆମଦାନି-ରଙ୍ଗାନୀ ବାଡ଼େ, ଚାହିନୀ ଓ ସରବରାହ ବାଡ଼େ, ସଂଧ୍ୟା ବାଡ଼େ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟିକ ଶୁଭବୁଦ୍ଧି ଯେନ ବାଡ଼େ ।